

non tenetur in confessione hanc circumstantiam explicare, quia per locum Sacrum, solum corpus ipsum Ecclesie confusat, vel benedictio intelligitur.

34 Qui adit meretricem ut ejus ratiibus fruatur, sine intentione fornicandi, & postea fornicetur, tenetur explicare in confessione illos ratius, qui procederunt fornicationem, quia a principio non fuerunt ordinati ad copulam.

35 Si quis utrue mediis extraordinariis, & nimis impudicis in actu venereo, non tenuerit penitentia illa specialiter confiteri, si speciem mutent, sed ut plurimum mutane quia procedunt ex affectibus ad peccata diversa species.

36 Qui tota nocte dormivit cum Muliere non tenetur in confessione explicare hanc circumstantiam, sed suffici confiteri numerum copularum.

37 Quamvis cum penitentia tenuerit defere occasionem peccandi possit confessarius, semel, aut iterum absolutionem concedere, antequam de facto repellat & quod fuisse expulsum, raro tamen illam concedere debet, sed potius cogere penitentem, ut a se peccati periculum expellat, & sic liberum velut absolvit; sunt tamen aliqui casus, in quibus concubinarius non tenuerit expellere concubinam, & confessarius licet potest eum absolvere, si media adhibeat ad non peccandum quae potest, & de facto emendatio sequatur.

38 Non tenetur confessarius absolvere concubinatum amplius cum concubina non peccantem, sed eam invicem fin alendi filios; potest enim concubinatus per alias filii alimenta praestare, vel cum aliis focus in domum Meretricis intrare ne locus sit scandali.

39 Concubinatus potest confiteri cum Confessario quem faciat concubinatum dummodo non sit suus complexus. Nec circumstantia copularum cum Confessario, vel Penitente, habet eum necessarium in confessione aperienda; quando nullatenus Confessio aut denominatio Confessarii vel penitentis occasionem dederit copula aut quando non sequatur scandalum, aut quando non resurget peculiariter.

2290 Usufructus, est jus uendendi re aliena; & principiis eius fructus salva ejus substantia. Sic usufructuaris est maritus respectu dotis uxoris, cuius dominium & proprietates penes uxorem, aut ejus filios residet.

2291 Jus utendi, est factus utendi realista, non tam perciendi fructus, & salva ejus substantia. Hinc qui habet jus utendi equa, ea uti potest ad arandum, at non potest de ejus pullo disponere, qui vero habet ejus usufructum, potest uirtutique; unde usufructuaris disponere potest de fructibus rei tam profecto, quam pro aliis, vendendo, donando, &c. non sic ualuerit.

2292 Uls facti, importat modum usum rei, absque jure, aut dominio uentis. Differt ab usufructu, quia usufructu habet jus utendi, ita ut si ab usu fructus impeditur, potest illum ex justitia exigere; non sic, qui habet simplicem usum facti. Ita Religiosi omnes in particulari, Franciscani verò tam in particulari, quam in communione habent simplicem usum facti; sicut volucres Celi circa res, quarum pro sustentatione propria egant.

2293 In iis rebus, que ipso usu consumuntur, v. g. in cibo, potu ac vestitu, separari potest usus à dominio, ut constat in Franciscanis, qui quidem possunt ut pane ad manducandum; at non possunt de illo disponere, alteri vendendo, donando, &c. immo ultimè, quem habent, dependent a voluntate domini habent, qui est Summus Pontifex, qui in se dominum suscipit eleemosynarum, & retum omnium pro eorum necessitatibus sublevandis à fidelibus submissis tratarum.

2294 Jure natura omnia sunt communia. Unde dominia fuerunt introducta, & distincta jure gentium post Ad peccatum, ut sic pax, & humana societas conservatur.

U S U F R U C T U A R I U S

2295 Non potest usufructum sine consensu proprietatis primitari donare, vendere, ut alio modo alienare: quod si faciat, illum amittit, & proprietatio cedit, ex l. Si usufructu, vers. & se extrahit fit de jure datum; quia est jus personae inherens, quod inde non potest in aliud transferri, alias potest usufructuaris senex illud juveni concedere, quod est in proprietate.

2296 Quamvis autem usufructus alienari non possit, potest ejus commoditas, & utilitas alienari, & sic usufructuaris fructus vinea vendit; quia id non est vendere usufructum, sed fructum vinea, adeoque emptor fructum vinea percipit, minimè nominé proprio, sed usufructuaris: ut num. 379. Castropol. de iustitia tract. 31. disp. m. punt. 23. §. 3. n. 4. & 5.

2297 Fructus pendentes, & non recolleti per usufructuarium in ejus vita, cuiusvis sint generis, sive naturales, sive industriae, sive civiles, ad proprietarium spectant, ex l. Si usufructuaris 13. ff. quibus modis usufructus amittit. Franch. d. cap. 168. Antiqua Spiritus. Sanct. de jure, & dom. tract. 10. disp. 2. sent. 3. & Molin. & Sanchez.

2298 Etsi fructus est de fructibus maturatis, & non exactis; pro quibus quidem variant Doctores, qui tamē distinctione conciliantur.

Vel enim sunt naturales, & precepiti. Et hi ad usufructuarium spectant, & ejus heredes, ex Famigerata l. Definita, ff. de usufructu, Castillo de usufructu, cap. 77. num. 10. Antonel. de temp. leg. 46. num. 9. Barbos. in leg. divisorio num. 22. In hujusmodi namque fructibus tempus perceptionis attenditur, & quod si a fructu separari per usufructuarium, aut per alium nomine ipsius, Antonel. citat. num. 5. Castillo citat. num. 4. Qui idem docet, etiam si fructus effient perceptioni, & recollectioni proximi, ex l. Definita.

2299 Vel sunt fructus civiles, qui de die in diem perceptiuntur. Et si etiam ad usufructuarium spectant, ejusque heredes post illius mortem, ita ut possit eos alteri cedere, legite & in testamento, aut alio modo de illis disponere. Bald. cap. 1. in fine depece ten. in usibus fendo. Franch. dec. 168. num. 11. & Addit. num. 1. Peregrinus art. 49. num. 100. In hujusmodi namque fructibus non attenditur separatio a solo, sed solum cessio obligationis, ita ut id, quod in naturalibus operatur separatio in civilibus oportet cessio obligationis. Et sicut in naturali-

tum libus tempus separationis attenditur, ita in civilibus tempis, quo incipit debet: cum igitur contra dictu inito statim debeantur de die in diem, de die in diem usufructuaris cedunt; adeoque licet non essent pro illa rata temporis exacti, usufructuario acquirentur, ejusque, ac ejusdem heredium lucro pro illa rata temporis cedunt. Usufructuaris, inquam, est verus, & realis fructuum maturatorum dominus; unde cum predicti fructus sine maturitate tempore illius dominii, pro eo remanent non exacti, & pro ejus heredibus, eo mortuo.

D O M I N I I P R O P R I E T A T I S A C Q U I S I T I O.

2300 A Dacuitendum dominium rei, que ante nullius erat, sufficit sola ejus apprehensio: quia quod nullius est, jure gentium occupanti conceditur; Sic animalia ferocia, & fylaxeria, que ante nullius fuerint, vel si aliquis fuerint, naturalis libertatem recuperarunt, sunt primi occupant, sive in proprio fundo capiant, sive in alio. Non tamen animalia de se mansueti, & domestici ut gallina, columba, anseres domestici, & fera usi mansueti; bac enim licet longis aberrant, quando remanserint confundantur, & renoverentur.

2301 Columbaria est licita, adeoque ad nil tenetur dominus pro columbarium cibis.

2302 Fera, & volucres venatione capta in fundo alieno, sunt capientis, quia nec sunt pars fundi, nec ibi suam naturalis libertatem amiserunt, ac proinde unius sunt, & ita primi occupant. Si autem redditus fundi consistat in venatione, non sunt capientis, sed domini fundi.

2303 In venatione, si fera, aut volucres sit ita leviter vulnerata, fugere possit, tunc si alius eum fugientem capiat, est capientis, quia naturale libertatem non amisit. At si vulneravit, quantum satis fuit ad capiendum, & vulnerata est cum fugientem inficiatur, & fine dubio captura, est vulnerantis; nec aliud potest illum preventire, quia adeo moralis certudo comprehensionis. In dubio, an qui vulneravit, est capturus, est capientis, quia censor suam naturalem libertatem habere. Si vero ita laqueo sit irreitus, ut fugere non possit; tunc, si alius eum dissolvat, non est dissolventis, sed ejus, qui laqueum paravit, quia per suum instrumentum eum quasi manu apprehendit, & volucres naturale suam libertatem amiserunt.

2304 Thesaurus est versus depositio pecunie, cujus non extat memoria, ut jam dominum habeat. Si inventariatur cafu in fundo proprio, est inventoris; si in vieno, dimidium est inventoris, & dimidium fundi. Si inventari est arte magica, totus est Fisci Regii in pecunia delidi, sed post sententiam. Si in loco publico, vel facro; dividii debet cum fisco, vel Prelato, cujus est locus. Si non cafu, sed data opera quis sine licentia domini effodiens evaginavit in fundo alieno, tenetur totum reddere domino, deducit expensis. Hac de jure natura, communi, & canonico, atque in foro conscientia. Pro foro autem externo attenditur sunt pragmatica, & confuetudines proprie Regionum, qua solent totum Principi concedere.

2305 Sciens, in alieno fundo esth thesaurum, potest fundum communis pretio sine illo onere emere; quia thesaurus non est pars fundi, nec vendito fundo, spectat ad dominum fundi. Adducit Tambur. paritatem de Pharmacopola, qui emere potest vili pretio faciem lignorum, ubi adeo cognovit herbam, præciosam communiter ignorat. Nec oblati test. unica, Cod. de rheubarbit, quod thesaurus in alieno fundo inventus dividendum sit, ut dimidium sit domini fundi; quia supponit eum dominum fundi, tempore quo sit inventio thesauri, Castillo, rom. 6. disp. un. punt. 17. Tambur. tom. 1. l. 8. tract. 4. cap. 1. s. 3. Qui plora, & fusc.

2306 Ad acquirendum autem dominium rei, que ante alicuius erat, requiritur semper titulus, & regulariter traditio. In aliquibus casibus in jure expressis non requiritur traditio; ita 1. In beneficiis Ecclesiasticis suffici sola collatio, & acceptatio. 3. In donatione, aut venditione facta Ecclesia, Civitati, aut locis pliis. 3. In legatis. 4. In hereditibus.

2307 Titulus, in quo fundatur novum dominium rei, quod ante alterius erat, jure communis & humano est multiplex, videlicet belli, prescriptionis, conjunctionis, aut alicuius contractus civilis.

A P P E N D I X XXXII.

Aliqua de rebus inventis.

1 D leo inventores non fieri dominos, quod res inventas que Dominum haberunt, & cafu aliquo fuerunt amisti, v. gr. que naufragio facto ejecta sunt ad litus marii: quisquis enim res ejusmodi reperit, illas dominis restituere debet, si dignoscere posse, & ad illos digozenados moralem diligentiam adhibere tenetur; Quod si illarum rerum domini dignosci non possint, tunc secundum Sanctum Doctorem 2. 2. q. 66. art. 5. cui plurimi alii Theologi subscripti, sunt illa pauperibus ergo, vel in alios pios usum insumentae. Ratio est, quia rerum illarum non definit esse dominum qui eas amisti, idemque, si ipsi res restituuntur, salemente, scilicet ut gallina, columba, anseres domestici, & fera usi mansueti; bac enim licet longis aberrant, quando remanserint confundantur.

2 Non defunt tamen doctores, qui sententiam contraria tuentur, afferante res illas inventas dominum minime comparente post diligenter inquisitionem ab inventore posse retineri, cum nullo iure naturali aut Ecclesiastico, id prohibetur. Ita Sotus, Medina, & alii apud Laymanum lib. 3. de Jus. tract. 1. cap. 5. qui recte concludit quod haec posterior sententia est probabilis, & in praxi ruta; praetertim cum secundum illam, ut monet Navattus cap. 17. num. 170. possit inventor, si aliqua egestate labore, sibi rei inventum aut partem illius retinet, maxime de confusione prudentis Confessarii, cuius erit determinare, quod in ejusmodi casu magis expedire videatur.

B E L L U M

2308 Q uando justum, dictum est à nom. 103. In bello justo, bona capta, si sunt immobilia, sunt Principis; si mobilia, jure gentium sunt capientis; tunc tamen civili sunt prius ponenda in communione, & postea à Capitaneo dividenda militibus, iuxta merita, & ut sic animosores fiant: nisi adit confusione ut unusquisque, quod capie, retineat, vel ut mobilium pars cedat Principi, aut communitate.

2309 Excusantur milites tirream, dum navim Tucarum ascendentis, aliquid pro se surripunt; nam Principes non presumunt rationabiliter invitus, sed potius permittere ad animandos milites, qui pro eo propriam expousterunt vitam, eo maximè quia major pars illi cedit. Hinc Duces vident, sciunt, & dissimulant, expresse autem non concedunt, ne libertate militari, licentia data, omnia pro se surripiant. Bonac. disp. 3. de contractis, que 2. p. 4. num. 9.

2310 Gerecum praxis est, ut quidquid extat in parte superioris navis, vulgo sopra coverta, sit militum.

2311 Ropae sunt licita, si vero confiter, à civibus unius regionis esse illatum damnum civibus tue regionis, quod non possit alia via compensari.

2312 Si bellum sit injustum, bona capta particularium sunt reficienda, non communici, sed propriis dominis, si fieri possit.

Si bellum putatum justum confiter, postea fuisse injustum, tenentur ad restituendum bona, quae extant; aut in qua facti sunt ditiones si non extant.

2313 In bello justo, licet hostes, quos innocentes putas, aggredi, quia ipsa aggressio est defensio. Sotus. Non licet tamen eos ex intentione occidere: licet vero spoliare, aut capere ad debitandum hostem, nec est onus restitutio.

2314 Mobilia, immo & immobilia in bello justo capta, si compensationem dannorum excedant, non sunt restituenda; sed retinendi possunt punitio titulo. Molina. disp. 117.

2315 Urbs fiduciam non debet in pradam dari: nisi necessarium judicetur ad expediendum bellum, ad milites animosores reddendos, & hostes terrendos.

Molina

Molina disp. 122. Errunt ea in prædam data; omnia bona possunt diripi, etiam innocentium; quia justitia belli non teneper illud discutere, sed tota Urbs hostis præsumitur. Cajet. verb. Bellum ver. 4.

2316 Bona Ecclesia & personarum Ecclesiasticarum non possunt diripi, nec occupari: quod si fiat, sunt restituenda, & reparanda domna: quia non sunt membra Reipublice temporalis, nec hostes, ac inde ob delictum Civitatis, aut Principis, eorum bona occupari non possunt. Occupari tamen possunt virtualia intra Monasteria deposita ab hostibus. Mendo.

2317 In bello justo licet Urbem incendere, si aliter capi non potest, quamvis multi innocentes cum nocentibus occidantur: quia non recte occiduntur. Sotus de puf.

2318 Item possunt à Principi repeti expense pro reparatione facta.

2319 Holibus viatis licitum est tributa imponere in compensationem, aut paenam.

2320 Obfides, vulgo Offagi, si sint de numero no-

centium, violata ab hostibus fidei possunt occidi. Videlicet n. 55.

2321 Capti in bello justo possunt fugere, at non possunt dominis inquestrantibus vi resistere.

2322 Post adpepi viatoriam, non licet innocentes occidere: sicut tamen servi, capti in bello cum infidelibus.

2323 Clerici, & Religiose possunt sacramenta ministrare. Item urgente necessitate moenia, & portas custodiare: in id ad repentinum bello tenentur, excepto & ipso hostis capti servi, aut captivos si sunt Christiani. Hoc premiso.

2324 Dico non posse incorporari, si constet esse bona extrancitorum, sed reddenda esse propriis dominis, Molina disp. 121. Con. 3. quia Rex nullum habet ius in judicio, cum non sint partes Reipublica inimica.

Unde, si putans invincibiliter esse hostium, bona si de incorporari, devenerio in notarium, quod sint bona extrancitorum, teneret dominis restituere bona, que exstant, aut id, in quo factus est dictio.

Insuper illa scient ementes tenentur ad restituendum, uti ementes à fure. Quod si non constet, possunt emere; quia ad fiduciam spectat consideratio, an sine bona aliena.

2325 Lictum est bellum indicere hereticis ob solam heresim, in quantum turbant pacem Ecclesie, & Reipublice. Barbaris ob barbariem. Infidelibus, si innocentem, aut humanas carnes edant, vel si fidei Prædictores nolint admittere, vel si transiit ad alias provincias denegent. Et Idololatrias ob solam idololatriam, & juris nature malitiam. Ita Mendo in Epit. n. 10.

2326 Miles peccat mortaliter, si fugiat, aut suam stationem relinquat, etiam si infest vita periculum; nisi nulla sit spes, ut possint conservari.

2327 Militi agrotanti debetur stipendum.

2328 Capitanei non possunt titulo compensationis pro stipendiis dimidiari, aut male soluto, tot militum facta nomina scribere, quod sufficiunt ab supplendū stipendum.

Arddekin tom. 2. p. 2. tr. 6. q. 1. contra Lessivm, quia est contra regulas compensationis, ob maximum, & evidens damnum Reipublicae, & Patriæ, quæ inde periclitari posset.

2329 Arddekin cit. duo notat. 1. Principem Parmensem aliquibus Patribus Societatem respondit, non esse faciendum scrupulam Capitanis ob quatuor, aut quinque plagas mortuas. 2. Ufficio militia recepto Capitanus concedit locum moriorum pro duobus, aut tribus familiis, & unum pro signifero, eti famulos actu non habeat.

At hoc secundum notatum non est compendium cum primo, quia est defecus notabilis militum, circa quem non potest rationabiliter presumi indulgentia Principis.

2330 Non possunt Commissarii capitaneis & militibus aliqua oppida onerare, ut ab aliis que se residunt, pecuniam accipiant. Arfd. citat. q. 6. Quia tenentur justitiam distributivam servare, ut æquum quantum fieri potest, loca graventur, tunc autem ob pecuniam ab aliis acceptam, magis reliqua loca gravarentur, quod est injuriam, nisi pecuniam illarum in gravatorum levamen impendant.

2331 Pabulatio non est licita militibus, & aliis in terra non hosti, unicorum scilicet, aut subditorum ejusdem Principis, si pabula sufficientia advehantur, aut possint emi, quia non plus juris habet miles ad astra pascua, quam ad alienum panem. Ita Lessivm.

Si autem pabula, qua ducuntur, non sufficiant, & non possint ob inopiam emi, quamvis non deficit, qui dicant, adeocepta receptam conseruandam liberè pabulandi, quando pro utilitate Provincia bellum geratur, in quantum hoc onus sit commune, & compensetur emolumen, et perceptus, & percipendi, ut refert Arfd. cit. q. 7.

2332 Recitūs dico cum eodem tunc licet est publatio ratione extrema necessitatibus, qua omnia sunt communia, cum hoc tamen, ut cum primū exequi potest, fiat compensatio illi, qui enorme damnum est passus: ratio est; quia extrema necessitas transfert absolute dominium in indigentem, in rebus ordinatis, que primum bonum privatum alterius concernunt: in rebus vero extraordinariis, seu magni preti, non transfert absolute dominium, sed solum dat jus, ut indigens sublevetur: quod obtineri potest per mutuum, aut commutatum. Rationem praefas aquitas, & prudenter, omnium moderatrix legum, que nec sufficit, ut ob extremam necessitatem indigentem depauperentem familiæ, hoc namque cedit in grave Reipublica damnum; inde est contra bonum publicum, quod privato prævalit.

Q U A R E S.

2333 An merces, & bona mobilia extrancitorum amicorum, que reperta fuerunt intra navim captam hostium, possunt jure bellii incorporari:

Certum est ex dictis, jure bellii iusta bona capta hostium, sive mobilia, sive immobilia, incorporari, & ipsos hostes capti servi, aut captivos si sunt Christiani. Hoc premiso.

2334 Dico non posse incorporari, si constet esse bona extrancitorum, sed reddenda esse propriis dominis, Molina disp. 121. Con. 3. quia Rex nullum habet ius in judicio, cum non sint partes Reipublica inimica.

Unde, si putans invincibiliter esse hostium, bona si de incorporari, devenerio in notarium, quod sint bona extrancitorum, teneret dominis restituere bona, que exstant, aut id, in quo factus est dictio.

Insuper illa scient ementes tenentur ad restituendum, uti ementes à fure. Quod si non constet, possunt emere; quia ad fiduciam spectat consideratio, an sine bona aliena.

2335 Eu usucatio, est acquisitione domini rei alieni per possessionem eius certi temporis spatio legibus definita conservatur. Ad hanc præscribendam rem tres conditions requiriuntur. 1. Bonafides, ut quis prudenter putet rem esse suam, seu neficiat esse alterius. Unde ex Reg. 2. de Regulis juris. Possessor maleficii illo tempore non præscribit. 2. Titulus, sicut probabilitate præsumptus, v. gr. successioni, donationis, emptionis, &c. 4. Continguo possessionis per certum tempus à lega præscriptum.

2336 Pro motilibus, ut sunt vestes, pecunia, animilia, naves, &c. requiriunt tempus trium annorum cuius titulus, & bona fide. Nisi sint res furtive, de quibus infra.

2337 Pro immobilibus, ut sunt prædia, domus, &c. inter praesentes, qui scilicet in eadem civitate, aut territorio habitant, requiriunt tempus decem annorum cum titulo. Inter absentes, qui scilicet in diversis territoriis habitant, tempus viginti annorum. Siad titulus. Re. & addit. Pirhing. lib. 2. cap. 26. §. 2. Quod si præscribuntur per partem temporis præfens, per partem absens, sit servanda proportio absentie, & præfens; ita tamen, ut anni absentia duplicentur; addeoque, si qui rem immobilem usuciperit, sit per quinque præfens, reliquo tempore absens, quindecim anni ad eam præscribendam requirantur.

2338 Res furtive, & res vi possesse nunquam præscribuntur, nisi purgato vitio; ita ut non solum ipse fur, sed ne quisquis alius secundus, aut tertius bona fidei possessor, qui ab eo quovis titulo accepit, uscipe potest; quia res est vitiosa, & infecta.

2339 Virtus rei ad dominum: si enim res ad suum dominum redat, potest postea ab alio bona fidei possessor tempore usucapi. Secundum, per bonam fidem, & tempus longissimum, videlicet triginta annorum. Et ita qui rem à fure, aut à vi possidente, bona fide accepit, & maximè tertius, qui non à fure, sed ab alio bona fidei possessor accepit, potest rem illam præscribere, minimè tempore ordinario, sed extraordinario triginta annorum, ex l. omnes, & l. fiscis in rem Cod. de prescript. 30. annorum, Card. de Lugo, tom. I. de just. disp. 7. scilicet 8.

2340 Qui idem probabilitate docet n. 151. de ipso fure, quod possit rem illam præscribere tempore triginta annorum post bonam fidem supervenientem. Potest enim

furi

C O N J U N C T I O

2341 Res immobiles sine titulo, sed cum bona fide, tam inter praesentes, quam absentes præscribuntur tempore triginta annorum, si sunt privatorum, Pirhing. citat. Hæc de rebus privatuarum personarum.

2342 Contra Principem, Fiscum, & Ecclesiam, pro immobilibus requiritur maior tempus, de quo Juristæ, de Lugo, & Pirhing. citat. fusc.

Contra Ecclesiam Romanam pro immobilibus requiritur spatium centum annorum, contra Ecclesiam inferiorem spatium quadraginta annorum. Pro mobilibus sufficit idem tempus trium annorum, quia pro illis nulla Ecclesia habet privilegium. Can. ultim. & penult. 16. quest. 3.

2343 Quibus positis conditionibus, si postea comparcat dominus, non potest rem ab eo qui eam præscripsit, repetere, quia jam translatum est dominium;

que lex præscriptionis introducta est jure civili in pacem negligit: & ne rerum dominia diu incerta ac suspensa remaneant, ut sic consulatur paci, & obvietur litibus, ob quod bonum publicum Princeps, qui haberet potestem disponendi de rebus privatorum ob bonum commune, legem præscriptionis constituit. Faganian lib. 3. cap. Si quis num. 53. pag. 328.

2344 Qui sunt Domini incapaces, uti Religiosi, non possunt circa res corporales præscribere. Item res sacre non possunt præscribi. Servitus non potest præscribi, libertas vero à servitute mancipii præscribitur per spatium triginta annorum. Debita præscribuntur per spatium annorum viginti. Debita præscribuntur per spatium triginta annorum: vid. 4. num. 244.

C O N F U S I O

2345 Quibus positis conditionibus, si postea comparcat dominus, non potest rem ab eo qui eam præscripsit, repetere, quia jam translatum est dominium;

que lex præscriptionis introducta est jure civili in pacem negligit: & ne rerum dominia diu incerta ac suspensa remaneant, ut sic consulatur paci, & obvietur litibus, ob quod bonum publicum Princeps, qui haberet potestem disponendi de rebus privatorum ob bonum commune, legem præscriptionis constituit. Faganian lib. 3. cap. Si quis num. 53. pag. 328.

2346 CONTRA ONUS MISSARUM

2345 P robabilis mibi est contra Tamb. quod non possit dari præscriptio. 1. Quia sicut onus Missarum non potest contra Sacerdotem præscribi, quatenus non patitur aquitas, ut, qui bona fide putavit se servum, advertens se non esse servum, in servitute perdere; ita nec Sacerdos, aut hæres non potest contra onus Missarum præscribere, quatenus pieras Christianas non patitur, ut anima defunctorum in Purgatori carceribus detentæ, omnino destituantur sacrificiis illis, quibus ipse in hac vita, aut sui pro ipsius confundentur; & Sacerdotes, aut heredes inde gaudent, unde ipse plorant. 2. Quia ex jure res pupillaris durante spatium pupillari præscribi non potest; anima autem in Purgatori, quod suffragia eis debita, sunt pupilli, quia res pupilli ob defectum attingit, aut anima ob defectum status rem suam gerere non valent: unde sicut negligit, aut caretia tutoris non potest cadere in detrimentum pupilli, ita nec negligit, aut caretia heredum, &c. in detrimentum animarum; addeoque contra eas non datur præscriptio, nam præscriptio est introducta in pacem negligit: ut propter, nulla autem negligit potest impetrari animabus, cum alia autem negligit potest impetrari animabus, cum alia vocem clamare non valent, nisi illa Job cap. 19. Miseremini mei, &c.

EXEMPLUM PRÆSCRIPTIONIS.

2346 Sunt novem anni, ex quo Petrus bona fide,

& titulo successionali possideret dominum quendam, & percipit fructus: modò scit esse Pauli præscriptio?

Dico teneri restituere dominum, quia non jam est clausum decennium; item & fructus illis ultimos, qui non compleverunt triennium, si extenu, aut id, in quo ex illis factus est dicitur; non tenetur autem restituere fructus annorum priorum, quia cum propter eis clausum tempus triennii, iam sunt præscripti; tenetur inquam restituere fructus a triennio infra, minimum à triennio supra: si vero sit clausum decennium, ad nil tenetur, quia jam dominum præscripsit, & fructus, quos inde acquirit, ex re sua acquirit: vid. mer. 2338.

A D M I X T I O

2347 E st, qua res unius rei alterius conjungitur, ita ut non possit discessi pars, que unius sit, & non alterius: ut cum vinum unius miscetur cum vino alterius; lana unius cum lana alterius, ex quibus pannus intextur. Si confusio est facta cafu, aut de consensu utriusque domini, est res dividenda pro rata. Si est facta uno volente, altero nolente, aut ne sciente, res est ejus cuius est major pars, cum onere zeddendi assumptionem pars materie alterius: quia pars minor erit accessoria, ac proinde sequitur principale. Idem est de pretiosa pictura in vili tabula alterius: tunc, inquam, tenetur pictor reddere premium tabule. E converso si pictura sit vilior. Si sint aquæles, resolve ut modo de admixtione, num. 2333.

Si admixtio est facta cafu, vel de utriusque domini consensu, est res dividenda pro rata.

Si est facta uno volente, altero nolente, aut ne sciente, res est facta, aut regula tradunt Doctores. Tamb. tom. I. 1. 8. trit. 3. cap. 3. 5. 4. à num. 16.

2348 Prima est. Si pars, quam admixtes, sit notabilis, & animus expensis habuisti, non acquirendi dominium, cumulus in tuo hordeario non erit in tuo solo dominio, sed utriusque, & tenoris restituere ex cumulo pro rata; quia dominum non acquirendi sine voluntate acquirendi.

2349 Secunda. Si pars sit notabilis, & voluntatem habuisti acquirendi dominium, tunc eis dominum totius cumuli, ita ut res alterius per conjunctionem transierit in tuum dominium, ut non tenearis eam in individuo restituere; quia ita te habes, ac si rem alterius, verbis grat. frumentum consumperis, aut pecuniam expendis; unde solum tenere ad equivalentem, ut quando rem alterius consumis. Idem dic, si eam voluntatem nec includis, nec excludis; quia tunc adest voluntas implicita.

2350 Tertia. Si pars alterius cognosci faciliter potest, sed non separari sine toto destructione, ut si filii autem auctiæ tuae vestis sint immixta & intexta fila argentea alterius; tunc videndum est, quod sit principalius, ut in numer. 2349. Si partes sunt sequales, tunc potest est ratio nolentis, aut nescientis; qui tamen, si rem

pro se eligat, tenetur ad aequivalentem. Semper vero vendendum est rei, ne destruantur. Ita Tam. citat. Vide infra tis. *Causa excusante, à restituitione.*

J U S T I T I A,

2354 **Q** Uia est precipua virtus ex quatuor Cardinalibus, definitur: *Contraf. & perpetua voluntatis ius suum unicuique tribuendi*: dividitur in legalem, distributivam & commutativam: *legalis est*, que inclinat ad observantium legum, que sunt ad bonum commune ordinatae: *distributiva est*, que inclinat ad distribuenda subiecta bona communia, nempe honores, dignitates, & premia juxta proportionem meriti, & conditionis personae: *commutativa est*, que inclinat ad ponendam, & conservandam equalitatem rei ad rem inter bona privatae privatorum. Legalis recte ordinat partes ad totum, distributiva totum ad partes, commutativa partem ad partem in mutuis commerciis humanis, & haec est justitia propriè dicta habens pro objecto ius strictum, nempe ius proprietatis, & recipit aequalitatem arithmeticam dat, & accepti; distributiva vero recipit aequalitatem geometricam, que inter proportiones versatur, intendens premium, aut honorem juxta proportionem meriti, & conditionis personae; unde sola justitia commutativa, si violetur, omnis restitutionis pars, justitia autem distributiva, si violetur, non parit onus restitutionis ratione sui, sed ratione justitia commutativa, si ei sit adjuncta.

E X E M P L U M.

2355 **S**I te Pietatis detentis distribuendis juxta cuiuscumque inopiam, tunc ille, cui incumbit distribuendi cura, formam iustitiae, distributivae servare tenetur, hoc modo, ut pecunia non nisi pueri ibi detinentis distibuat, tali forma, ut ea sit proportio pecuniae, quam una pueri accepit, ad pecuniam alteri tradendam, qualis repertus inter inopiam unius, & alterius, si inopie ratio sit habenda; quod si distribuendo talem non servet proportionem, contra justitiam distributivam peccat simul, & contra commutativam, ob pecuniam, que ei obveniebat ex donatione alterius; cum enim donator habeat proportionem in distributione servari valuerit, perinde est, ac si singulis certam pecuniam summan affingat; ita Maistrus:

Scotus in 1. d. 17. quest. 2. littera L. in 3. d. 34. quest. uniu. litt. L. in 4. d. 15. quest. 2. litt. M. d. 46. quest. 1. litt. B. Maistrus in Thol. moral. disp. 3. qu. 1.

C A P U T II.

De Contractibus.

2356 **C**ontractus est patrum, ex ultero citrore curitur obligatio, seu est reciprocus consensus duorum, aut plurium signo sensibili expressus: alterius partis deficiente consensus, nullus est contractus.

2357 Contractus est invalidus, 1. si contrahentes sint inhabiles, aut si eis non concedatur libera administrationis suorum bonorum, aut si eis resistat ius possitivum: unde invalidus contrahunt Religiosi, filii familiæ, qui scilicet sunt sub patria potestate, & non iam emancipati, uxores, fusi, prodigi, pupilli. Pupilli pubertati proximus, & minor habens curatorem, contrahentes sine tutoris, aut curatoris autoritate, validè contrahunt in suum communidum, minimè in suum incommodum; alterius sibi obligant, sed alterius non se obligant.

2358 Secundo, si contractus celebretur sine solemnitate substantiali à lege requirita, sub clausula irritante, immo tunc contractus est invalidus, etiam si fuerit iniuriam cum ignorantia solemnitas; hinc matrimonium contractum cum aliquo impedimento diremte etiam ignorato, est nulius; quia talis solemnitas, & conditio à lege requiri, se tenet ex parte formae contractus;

forma autem est de clementia rei, seu contractus, adeoque sine illa etiam ignorata res subsistere non valeret.

2359 Tertiò, Contractus initio ex metu gravi injure incusso ab alio homine ad finem eos extorquenti, sive invalidi iure naturæ, etiam si interioris, qui metum perfus est, consensum habuerit; & consequenter per eos non transferit dominium, aut usum. Villalobos, Diana, Leander, & alii contra Castropl. & de Lugo.

Con-

Conditio impossibilis, aut turpis ei apposita, habetur pro non adjecta.

2360 **D**onatio omnium bonorum inter vivos, est invalida iure civili; quia est nimis prodiga, & privat potestate testandi. At si sit facta Ecclesiæ, non potest iure civili impediti. Mendo ver. *donatio v. num. 2362.*

2361 **D**onatio non solum acceptata, sed etiam tradita, revocari potest ex iure civili in pluribus casibus, & i. **D**onatio facta inter vivos, ob enormem ingratiitudinem donatarii, nimis si donatarius atrocis injuriis donatori intulerit, si cum verberaverit, si scienter grave damnum in ejus bonis attulerit, aut si inopia laborarent non aluerit; donatarius autem non tenetur ad restitucionem, nisi post sententiam, quia haec est pena, unde ingratiudo debet à judice probari.

2362 **S**econdo, donatio facta causa mortis potest à donatore usque ad mortem revocari sicut legatum, & testamentum; quia includit implicitam conditionem, nisi revocetur.

2363 **S**i donatio facta à patre fuit tanta, ut non relinqua filii, quantum petit legitima eorum proportionis, dicitur inoficio, hoc est contra officium pietatis, & haec si est facta aliqui ex filiis, revocatur tantum usque ad legitimam aliorum; si sit facta extraneo, animo defraudandi filios, vel facta Ecclesiæ, aut cause pœnae, revocatur usque ad filiorum legitimam.

2364 **S**i vero donatio facta à Patre, aut matre, non excedat id, de quo disponere possunt, non tenetur filius in partitione hereditatis illud computare; quia talis donatio confirmatur morte. Immò si sit donatio remuneratoria, que facta extraneo valeret, etiam ab initio valet, nec indigne morte confirmari. *Sylv. ver. Peculium*, Mendo ver. *filius num. 20.*

2365 **S**i donatio facta à Rege encomiter Regnum Ieradat, potest ab ipso, aut successore revocari. 5. Prole carens, si magnam partem bonorum donavit, revocare potest superveniente prole.

2366 **D**onationes inter vivos inter conjuges sunt prohibite à iure, cuius ratio est, ut appareat amorem coniugalem sine prelio stare. Valent tamen. 1. Si fiancata causa mortis, seu in tempus soluti matrimonii. 2. Si fiancata ob caufam piam, aut sine remuneracione. 3. Si uxor donet marito causa dignis obtinenda, aut publici muneri exercendi. 4. Si maritus condonet domum, aut faciat contra domum, seu ob justam caufam augeat uxoris domum. Vel si aliquid annuum, aut mensale donet uxori ob vestimenta, & alias necessitates. Vel si ingrediatur Religionem, & in ea profiteatur. 5. Si sit dives, & modicè donet.

2367 **D**onatio inter sponsos de futuro valet, si non fiat in tempus futuri matrimonii.

2368 **Q**ui invalide matrimonium contraxit, potest, quia donavit uxori, revocare; quia ex errore, & motivo matrimonii donavit; debet tamen compensare damnationem pudoris.

Vide num. 1892. de largir. minor. & num. 990. & 202. num. 130. ad num. 136.

2369 **S**cotus in 4. dist. 30. quest. 1. litt. B. & E. dist. 13. quest. 2. litt. J. Maistrus in Thol. mor. dist. 4. quest. 1. & 2. Joan. la Crux. 7. præc. pag. 103. Bonac. tom. 2. pag. 556. pag. 744. Tambur. tom. 2. pag. 245. 254. Bumb. lib. 3. tral. 5. cap. 3. Diana part. 1. tral. 8. Clericatus cap. 145. num. 17. 18. Mendo ver. *donatio*.

M U T U U M.

2370 **Q**uod secundum nominis ethymologiam idem est, quam de meo rumpit, definitur: *Contractus*, quo rei numero pondere, vel mensura constans dominum, & usus à murante in mutuariis usque ad certum tempus transferatur, cum obligatione restituendi candom, vel similem in specie, & bonitate.

2371 **C**ommодatum est, quo usus aliqui rei alieni gratis conceditur sine translatione dominii. Qui usus, si precibus petentis conceditur, dicitur *Precarium*.

Qui pecuniam aliqui commodat, non ad usum, sed ad pompa, potest lucrum accipere: Clericatus cap. 83. num. 16. quia non est mutuum, nec accommodatum, sed locatio materialis pecunia.

2372 **D**epositum est, quo aliquid alteri custodiendum traditur sine usu, sive cum pretio, sive sine pretio.

Examen Ecclesiast.

2373 **L**ocatum est, quo aliqui tradidit usus alienus rei sine translatione domini ad tempus, sed adhibito aliquo prelio annuatim solvendo. Qui dictum usum rei, v. gr. domus concedit, dicitur locator; qui eum recipit, dicitur conductor.

2374 **E**mphyteus est contractus rei immobilitis, cuius tantum dominum utile, seu indirectum transferitur in accipientem, retento domino directo apud concedentem, cum pane certa pensione proprietario annuatim solvenda in recognitione dominii directi. Qui accepit, dicitur *Emphyteuta*, qui concedit, *Proprietarius*.

2375 **F**eudum est contractus rei immobilitis; cuius tantum dominum utile, seu indirectum transferitur in accipientem, retento domino directo apud concedentem, cum pane non aliiquid solvendo, sed exhibendi directo domino fiduciarum, & obsequium personale. Unde feudum differat ab emphyteus, solum quia in hac debetur pensio realis, in illo fiducias, & obsequium personale; feudum concedi solet Vafallo à Princeps ob ejus merita, aut praecela gesta, & si concedatur hereditatum, transferetur ad heredes. Qui concedit, dicitur *infundator*, qui accepit, *feudatarius*.

2376 **E**mphyteus, & feudum differunt à locatio. 1. Quia locatio, seu conductio fieri potest tam de re immobili, quam mobili; illa vero solum de immobili. 2. Quia in locatione nullum dominium, sed pulsus usus rei transfertur; in illis vero transfertur dominium utile. 3. Quia emphyteus fix ad longum tempus, quod non sit minus decennio ex iure; locatio vero fit ad brevius tempus, aliquo erit emphyteus. Differunt à venditione, & emptione; quia in his transfertur omne dominium tam directum, quam indirectum; in illis vero solum dominium indirectum, seu utile. Denique differunt à libello, quia contractus libellarus, seu datum ad libellum dicitur, quando emphyteuta, vel fidei-daturus rem, quam in emphyteus, vel feudum accipit, similiter contractus tradit tercio; adeoque dicitur sub-emphyteus, & subfeudum, ad quod si ad decennium fiat, requirit consensus domini directi.

2377 **S**i vero donatio facta à Patre, aut matre, non excedat id, de quo disponere possunt, non tenetur filius in partitione hereditatis illud computare; quia talis donatio confirmatur morte. Immò si sit donatio remuneratoria, que facta extraneo valeret, etiam ab initio valet, nec indigne morte confirmari. *Sylv. ver. Peculium*, Mendo ver. *filius num. 20.*

2378

2378 **D**onatio facta à locatio, seu conductio fieri potest tam de re immobili, quam mobili; illa vero solum de immobili. 2. Quia in locatione nullum dominium, sed pulsus usus rei transfertur; in illis vero transfertur dominium utile. 3. Quia emphyteus fix ad longum tempus, quod non sit minus decennio ex iure; locatio vero fit ad brevius tempus, aliquo erit emphyteus. Differunt à venditione, & emptione; quia in his transfertur omne dominium tam directum, quam indirectum; in illis vero solum dominium indirectum, seu utile. Denique differunt à libello, quia contractus libellarus, seu datum ad libellum dicitur, quando emphyteuta, vel fidei-daturus rem, quam in emphyteus, vel feudum accipit, similiter contractus tradit tercio; adeoque dicitur sub-emphyteus, & subfeudum, ad quod si ad decennium fiat, requirit consensus domini directi.

2379 **S**i res conducta absque culpa conductoris aliqui causa fortuito reddatur inutilis, non tenetur conductor solvere pensionem, nisi pro rata temporis, quo ea usus est. Si supervenient sterilitas, & sit tanta, ut colonus nibil recipiat ex prædio conducto, liberatur a pensione; si sit parva, non venit in considerationem; si sit magna, sed jus minuendi pro rata pensionem, nisi alter conventionem fit, vel nisi sterilitas unius anni compensari possit fertilitate alterius anni, ut observari solet in locationibus ad plures annos. *Spiritus* tunc dicitur esse, quando derelicta estimatione expensarum, & feminis, non superfluit fructus, qui sufficiant ad solvendum dimidiam pensionem.

2380 **C**onductio, si ob justam & urgentem causam fit coactus rem conductam deferere, v. gr. ob pestem, &c. ante tempus determinatum supervenientem, non tenetur integrum pensionem solvere, sed pro rata temporis, quo ea usus est.

2381 **P**otest conductor ante tempus determinatum expelli, si re conducta abutatur, damnificando, vel meretrices adducendo, aut aliud turpe ibi exercendo cum scandalo; aut si dominus reparatione indigat, remittendo pensionem pro rata: & demum, quando debitum pensionem non solvat.

2382 **S**i res petit in mutuo, mutuatio perit; in deposito autem, accommodato, & locato, deponenti, accommodant, & locanti perit, quia res domino pertinet, nisi pereat culpa depositari, & aut nisi sit depositarius ex publico officio, qui in omni eventu tenetur ad damnum; unde si latro simul te spoliat ueste, quam habet accommodatam, & pecunia, quam habet mutuatam, teneris restituere pecuniam, non uestem. De culpa vide infra de refutatione.

2383 **C**onductor, si ob justam & urgentem causam fit coactus rem conductam deferere, v. gr. ob pestem, &c. ante tempus determinatum supervenientem, non tenetur integrum pensionem solvere, sed pro rata temporis, quo ea usus est.

2384 **P**otest conductor ante tempus determinatum expelli, si re conducta abutatur, damnificando, vel meretrices adducendo, aut aliud turpe ibi exercendo cum scandalo; aut si dominus reparatione indigat, remittendo pensionem pro rata: & demum, quando debitum pensionem non solvat.

2385 **S**i res petit in mutuo, mutuatio perit; in deposito autem, accommodato, & locato, deponenti, accommodant, & locanti perit, quia res domino pertinet, nisi pereat culpa depositari, & aut nisi sit depositarius ex publico officio, qui in omni eventu tenetur ad damnum; unde si latro simul te spoliat ueste, quam habet accommodatam, & pecunia, quam habet mutuatam, teneris restituere pecuniam, non uestem. De culpa vide infra de refutatione.

2386 **P**ignus est contractus, quo aliqui res tradidit ob maiorem crediti securitatem. Unde haber rationem depositi in gratiam depositarii. Differt ab hypotheca, quia pignus est de re mobili, hypotheca de re immobili; ut vinea, domus, &c. quæ obligatur creditori, sed remaneat apud debitorem.

2387 **N**on potest quis uti pignore, sicut nec deposito, nisi de consensu expresso, vel tacito domini; quia pignus datur ad securitatem, & depositum ad custodiad, non ad usum.